

# ਲੇਆਹ ਅਤੇ ਰਾਖੇਲ ਵਿਚਲੀ ਲਾਗਤਬਾਜੀ

30 ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਸਨੇਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਵਿਚਲੀ ਲਾਗਤਬਾਜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਾਗਤਬਾਜੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣ ਗਿਆ (29:31-30:24)। ਬਾਕੀ ਦਾ ਅਧਿਆਇ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਧਨੀ ਬਣ ਗਿਆ (30:25-43)। ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ “ਬਾਹਲਾ ਹੀ ਵਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਗੋਲੇ ਅਰ ਉਠ ਅਰ ਗਏ ਸਨ” (30:43)।

## ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (30:1-8)

‘ਜਦ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਣਦੀ ਤਾਂ ਰਾਖੇਲ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਖੁਣਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ।<sup>2</sup> ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਕਰੋਧ ਰਾਖੇਲ ਉੱਤੇ ਭੜਕਿਆ ਅਰ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਕੀ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੇਰੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਫਲ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ? <sup>3</sup> ਤਾਂ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਵੇਖ ਮੇਰੀ ਗੋਲੀ ਬਿਲਹਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਹ ਅਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਗੋਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜਣੂਗੀ ਤਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਭੀ ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਸ ਵਾਲੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵਾਂ। ‘ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਬਿਲਹਾਰ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਵੀਂ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ। <sup>5</sup> ਤਾਂ ਬਿਲਹਾਰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। <sup>6</sup> ਅਰ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਿਆਉਂ ਕੀਤਾ ਨਾਲੇ ਮੇਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੀ ਦਿੱਤਾ। ਏਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਾਨ ਰੱਖਿਆ। <sup>7</sup> ਫੇਰ ਬਿਲਹਾਰ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। <sup>8</sup> ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਵਰਗਾ ਘੋਲ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਗਈ। ਏਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਫਤਾਲੀ ਰੱਖਿਆ।

ਆਇਤ 1. ਇਹ ਘਟਨਾ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਦੇਵਾਂ ਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਲਿਖਤ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਬਾਂਝ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੇਵੇਂ ਭਾਗ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਵੇਖੀ

(ਸਮਝੀ) ਗਈ ਸੀ। ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ “ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਲੇਆਹ ਘਿਣਾਉਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ” ਅਤੇ ਉਹ ਬੱਚਾ ਜਣਨ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, “ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਖੋਲ੍ਹੀ” ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ (29:31)। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ, **ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਡਿੱਠਾ ਕਿ**, ਲੇਆਹ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ, ਉਹ ਹਾਲੇ ਵੀ **ਯਾਕੂਬ** ਦੇ ਲਈ **ਬੱਚੇ ਜਣਨ** ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, **ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਖੁਣਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ** ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ **ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ**। ਲੇਆਹ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਖੁਣਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਬਾਂਝ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਪਮਾਨ ਕਰਕੇ ਸੀ (ਵੇਖੋ 30:23; 1 ਸਮੂਏਲ 1:1-18)। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣਾ ਇਕ ਅਨੋਖਾ ਕੰਮ ਸੀ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ, ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਅੰਤਕਥਨੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਂਝਪਣ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭੜਕਣਾ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਗਾ ਦੇਵੇਂ ਸੀ: ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ; ਫਿਰ ਵੀ, ਕਾਫੀ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਰ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ (35:16-19)।

**ਆਇਤ 2.** ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਰਾਖੇਲ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਪਿਆਰ ਸੀ (29:20, 30) ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਠਹਿਰਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ, ਉਸ ਨੇ **ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਕਰੋਧ** ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਾਂਝਪਣ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹੈ। **ਉਸ ਆਖਿਆ, ਕੀ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੇਰੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਫਲ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ?** ਇਹ ਇਕ ਅਲੰਕਾਰਕ ਸਵਾਲ (ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਡਿੱੜਕ ਵੀ ਸੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਵਾਂਗ, ਯਾਕੂਬ ਕੋਲ ਕੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਤਪਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਕੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ (4:1, 25; 16:2; 17:16; 18:10-14; 20:17, 18; 21:1, 2; 25:21; 29:31; 30:6, 17, 22)।

**ਆਇਤ 3.** ਹੁਣ ਤੱਕ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖੇਲ ਇਹ ਆਸ ਛੱਡ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਸ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਬੱਚੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਸੋਪੋਤਾਮੀਆ ਦੀ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਮਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰਾਹ ਨੇ ਰਾਜਰਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਔਲਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ (16:1-4)। ਰਾਖੇਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਗੋਲੀ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ; ਇਸ ਲਈ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ **ਉਸ ਆਖਿਆ, ਵੇਖ ਮੇਰੀ ਗੋਲੀ ਬਿਲਹਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਹ ਅਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਗੋਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜਣੂਗੀ ਤਾਂ ਜੇ ਮੈਂ ਭੀ ਉਸ ਤੋਂ ਅੰਸ ਵਾਲੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵਾਂ। ਗੋਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜਨਮ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ**

ਨਵਜੰਮਿਆ ਬੱਚਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ (50:23; ਵੇਖੋ 48:5, 12)। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੀਤ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਬਿਲਹਾਰ ਨੂੰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੰਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।

**ਆਇਤਾਂ 4, 5.** ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਰਾਖੇਲ ਦੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; **ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਬਿਲਹਾਰ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਵੀਂ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ।** ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ “ਤੀਵੀਂ” ਅਤੇ “ਗੋਲੀ” ਸ਼ਬਦ ਕਈ ਵਾਰ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਅਹੁਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਹਾਜਰਾ (16:3; ਵੇਖੋ 25:6), ਕਟੂਰਾਹ (25:1; ਵੇਖੋ 25:6; 1 ਇਤਹਾਸ 1:32) ਅਤੇ ਬਿਲਹਾਰ (30:4; 35:22)। ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਅਬਰਾਹਾਮ ਅਤੇ ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹੀਆਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਕਣਾਂ ਸਨ। ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, “ਤੀਵੀਂ” ਅਤੇ “ਗੋਲੀ” ਸ਼ਬਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਤੀਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਤਪਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਜਿਲਫਾਰ ਦਾ ਇਕ ਗੋਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਿਲਹਾਰ ਦੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਅਹੁਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੀ (30:9; 37:2)। ਰਾਖੇਲ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਲਹਾਰ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤੀਵੀਂ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਯੈਨ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਏ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ **ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਈ।**

**ਆਇਤ 6.** ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਸਾਰਾਹ ਤੋਂ ਭਿੰਨ (16:5, 6; 21:9-13), ਰਾਖੇਲ ਉਸ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, **ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਿਆਉ ਕੀਤਾ ਨਾਲੇ ਮੇਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੀ ਦਿੱਤਾ।** ਇਹ ਕਥਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖੇਲ ਬੱਚੇ ਦੇ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬਿਲਹਾਰ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖਕ ਨੇ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਯਾਕੂਬ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਸਹਾਕ ਨੇ ਰਿਬਕਾਹ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ (25:21), ਪਾਠਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਿਲਹਾਰ ਨੇ ਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬੱਚਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਖੇਲ ਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਉਂ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ **ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਾਨ ਰੱਖਿਆ**, ਜੋ ਕਿ “ਨਿਰਦੇਸ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ” (1<sup>17</sup>, ਡਿਨ) ਜਾਂ “ਨਿਆਉ ਕਰਨ” ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।<sup>2</sup> ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਅਕਸਰ ਕੋਮਾਂ ਦਾ ਨਿਆਉ ਕਰਨ (15:14; ਅੱਯੂਬ 36:31; ਜ਼ਬੂਰ 7:8; 9:8; 96:10) ਅਤੇ ਕੰਗਾਲਾਂ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ (1 ਸਮੂਏਲ 24:15; ਜ਼ਬੂਰ

68:5; 76:9; 140:12) ਵਾਲੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਇਕ ਬਰਕਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ; ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਆਉਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਾਂਝਪਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਸੀ।

**ਆਇਤਾਂ 7, 8.** ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਲਹਾਰ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। ਫੇਰ, ਰਾਖੇਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨੰਦ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਫਤਾਲੀ ਰੱਖਿਆ, ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਵਰਗਾ ਘੋਲ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਗਈ।<sup>੩</sup> ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ “ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਘੋਲਾਂ” ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ ਤੇ “ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਘੋਲ” ਹੈ। “ਨਫਤਾਲੀ” ਨਾਉਂ ਨਾਂਵ “ਘੋਲਾਂ” (נָפְתָלִים, ਨਾਫਤਾਲਿਮ) ਵਰਗਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ נָפְתָלִים (ਇਲੋਹਿਮ); ਪਰ ਇਸ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਭਾਵ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ “ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ” ਜਾਂ “ਮਹਾਨ।”<sup>੪</sup> ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਲੇਆਹ ਨਾਲ ਇਕ ਲਾਗਤਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਨਫਤਾਲੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਂ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਲਾਗਤਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

### ਲੇਆਹ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ (30:9-13)

<sup>੧</sup>ਜਾਂ ਲੇਆਹ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਣਨ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਜਿਲਫਾਰ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ।<sup>੧੦</sup> ਅਤੇ ਲੇਆਹ ਦੀ ਗੋਲੀ ਜਿਲਫਾਰ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ।<sup>੧੧</sup> ਤਾਂ ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਹਨ! ਤਾਂ ਉਸ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗਾਦ ਰੱਖਿਆ।<sup>੧੨</sup> ਫੇਰ ਲੇਆਹ ਦੀ ਗੋਲੀ ਜਿਲਫਾਰ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣਿਆ।<sup>੧੩</sup> ਤਾਂ ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ ਏਸ ਕਾਰਨ ਧੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖੀ ਆਖਣਗੀਆਂ। ਏਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਸ਼ੋਰ ਰੱਖਿਆ।

**ਆਇਤ 9.** ਲੇਆਹ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਣਨ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ 29:35 ਦਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲਾਗਤਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ (30:1-8, 9-13) ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ ਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੇਆਹ ਉਹੀ ਪੈਂਤੜਾ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਜਿਲਫਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਤੀਵੀਂ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

**ਆਇਤਾਂ 10, 11.** ਬਿਲਹਾਰ ਦੇ ਵਾਂਗ (30:4, 5), ਜਿਲਫਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੱਚਾ ਠਹਿਰਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਹ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਹਨ [נָפְתָלִים, ਬੀਗਡ]! NIV ਬਾਈਬਲ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ “ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਕਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਹਨ!” ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹੋਰਫੇਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗਾਦ ਰੱਖਿਆ। “ਗਾਦ” (“ਭਾਗ ਜਾਂ ਕਿਸਮਤ”) ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨਬੂਵਤੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਸਾਯਾਹ 65:11, 12

ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, “ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਯਹੋਵਾਹ ਨੂੰ ਤਿਆਗਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਜੋ ਲਫ਼ਮੀ ਦੇਵੀ ਲਈ ਮੇਜ਼ ਸੁਆਰਦੇ ਹੋ ... ਮੈਂ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਾਲਭਤ ਬਣਾਵਾਂਗਾ।” ਕੁਝ ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਉਸ ਅਰਥ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਬੰਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਲੇਆਹ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਇਸ ਬਰਕਤ ਨੂੰ ਉਪਰੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਲਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਇਸ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਇਕ ਦੁਨਿਆਵੀ ਭਾਵ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ, “ਚੰਗੇ ਭਾਗ,” “ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ” ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਦਰਅਸਲ, NJPSV ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ “ਕਿੰਨੀ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮਤ!” ਹੈ।

ਆਇਤਾਂ 12, 13. ਜਦੋਂ ਲੇਆਹ ਦੀ ਗੋਲੀ ਜਿਲਫਾਹ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣਿਆ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ ਏਸ ਕਾਰਨ ਧੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖੀ [אֲשֵׁרָה, ਅਸਰ] ਆਖਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਪਰਗਟਾਵਾ ਇਕ ਸਮੂਦਾਇਕ ਸੰਦਰਭ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ: ਸਾਰੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਜਿਲਫਾਹ ਰਾਹੀਂ ਜਨਮੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੇਆਹ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਨਿਆਈਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਬੈਤਲਹਮ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰੂਥ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਓਬੇਦ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਤਾਂ ਨੇਆਮੀ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਆਖਿਆ: “ਮੁਬਾਰਕ ਯਹੋਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੁਣੋਂ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਸਰਾਏਲ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਹੋਵੇ ...” (ਰੂਥ 4:14, 15)। ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੇਆਹ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਸ਼ੋਰ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਖੁਸ਼” ਜਾਂ “ਮੁਬਾਰਕ” (ਅੱਯੂਬ 29:11; ਜਬੂਰ 72:17; ਕਹਾਉਤਾਂ 31:28; ਸਰੇਸ਼ਟ ਗੀਤ 6:9)।<sup>5</sup> ਹੁਣ ਉਹ, ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਵ ਵਿਚ, ਛੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸੀ।

## ਦੂਦੀਆਂ ਦਾ ਸੈਦਾ ਅਤੇ ਲੇਆਹ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ (30:14-21)

<sup>14</sup>ਤਾਂ ਰਊਬੇਨ ਨੇ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਦੂਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਲੇਆਹ ਕੋਲ ਲਿਆਇਆ ਤਾਂ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਲੇਆਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ। <sup>15</sup>ਉਸ ਉਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕੀ ਏਹ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਤੈਂ ਮੇਰਾ ਮਰਦ ਲੈ ਲਿਆ ਅਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਵੀ ਲੈ ਲਵੇਂਗੀ? ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਏਸ ਲਈ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਹ ਮਰਦ ਤੇਰੇ ਸੰਗ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਲੇਟੇਗਾ। <sup>16</sup>ਜਾਂ ਯਾਕੂਬ ਸ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਖੇਤ ਤੋਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੇਆਹ ਉਹ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਆਈ ਅਰ ਉਸ ਆਖਿਆ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਵੀਂ ਕਿਉਂਜੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾੜੇ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਉਸ ਰਾਤ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਟਿਆ। <sup>17</sup>ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਲੇਆਹ ਦੀ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਲਈ ਪੰਜਵਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। <sup>18</sup>ਤਾਂ ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਭਾੜਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਆਪਣੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਉਸ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਯਿੱਸਾਕਾਰ ਰੱਖਿਆ। <sup>19</sup>ਲੇਆਹ ਫੇਰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਲਈ ਛੇਵਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। <sup>20</sup>ਲੇਆਹ ਆਖਿਆ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਦਾਜ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਮਰਦ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਜੋ ਮੈਂ ਉਹ ਦੇ ਲਈ ਛੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਬੁਲੂਨ ਰੱਖਿਆ। <sup>21</sup>ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਧੀ ਜਣੀ ਅਰ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ

## ਦੀਨਾਹ ਰੱਖਿਆ

**ਆਇਤ 14.** ਕਹਾਣੀ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਮੁੰਡੇ ਰਊਬੇਨ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੂਦੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਲੇਆਹ ਕੋਲ ਲਿਆਇਆ। ਦੂਦੀਆਂ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਡੰਡੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਸਿਰਫ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਮਨੀ ਜਾਂ ਹਰੇ-ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੀਲੇ-ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਫਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸੇਬ ਜਾਂ ਬੋਰ ਵਰਗਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜੀਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਮ ਉਤੇਜਨਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਉਪਜਾਊਪਣ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।<sup>6</sup> ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਦੂਦੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਸਰੋਸਟ ਗੀਤ 7:13 ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਯੋਨ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਇਹ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਰਊਬੇਨ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਫਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਰਾਖੇਲ ਕੂਟਨੀਤੀ ਨਾਲ ਲੇਆਹ ਦੇ ਕੋਲ ਗਈ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ। ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਜੜ੍ਹਾਂ ਗਰਭ ਧਾਰਣ ਅਤੇ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ।

**ਆਇਤ 15.** ਲੇਆਹ ਨੇ ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਚੁਰਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਲਾਲਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਜੋ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ, ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਮਨਪਸੰਦ ਪਤਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਤੀਵੀਆਂ ਜਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਰਾਤ ਕੋਣ ਉਸ ਨਾਲ ਸੌਂਵੇਗੀ। ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਜਿੱਥੇ ਔਰਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ ਉਸ ਈਰਖਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀ, ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਲੇਆਹ ਨਾਲ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਏਸ ਲਈ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਹ ਮਰਦ ਤੇਰੇ ਸੰਗ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਲੇਟੇਗਾ।

**ਆਇਤ 16.** ਇਹ ਪੈਰਾ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਸਤ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਵਿਡੰਬਣਾ ਇਹ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ: ਯਾਕੂਬ, ਜਿਸ ਨੇ ਏਸਾਓ ਅਤੇ ਇਸਹਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਯਾਕੂਬ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਖੇਤ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਲੇਆਹ ਨੂੰ ਉਹ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ – ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਰਾਤ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਸੌਣ ਦੇ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਆਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾੜੇ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਸਹਿਮਤੀ

ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਉਸ ਰਾਤ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਟਿਆ।

**ਆਇਤ 17.** ਅੱਗੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ, ਲਿਖਤ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੂਦੀਆਂ ਦਾ ਲੇਆਹ ਦੇ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਲੇਆਹ ਦੀ ਸੁਈ ਅਤੇ ਯਾਰੂਬ ਲਈ ਪੰਜਵਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ (ਵੇਖੋ 29:31-35)। ਫੇਰ, ਵਿਡੰਬਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: ਲੇਆਹ ਨੇ ਦੂਦੀਆਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਬਣੇ ਜਣਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਦੂਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਵਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬਾਂਝ ਰਹੀ।

**ਆਇਤ 18.** ਇਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ, ਲੇਆਹ ਅਨੰਦ ਹੋਈ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਭਾੜਾ [ᾗᾗ, ਸਕਰ] ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਆਪਣੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਯਿੱਸਾਕਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਕਰ ("ਮਜਦੂਰੀ" ਜਾਂ "ਕਿਰਾਇਆ") ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "[ਮੇਰੀ] ਮਜਦੂਰੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖ" ਜਾਂ "ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਮਨੁੱਖ"।

**ਆਇਤਾਂ 19. 20.** ਲੇਆਹ ਫੇਰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਯਾਰੂਬ ਲਈ ਛੇਵਾਂ [ਅਤੇ ਆਖਰੀ] ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਇਹ ਜਨਮ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਨਾਵੇਂ ਲਾਇਆ, ਉਸ ਨਾਮ ਦੇ ਲਈ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਜਬੁਲੂਨ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਦਾਜ [ᾗᾗ, ਜ਼ਬਦ] ਦਿੱਤਾ [ᾗᾗ, ਜ਼ਬਦ, "ਦੇਣਾ"]। ਇਹ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇੱਥੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਲੇਆਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਵਿਅੰਜਨ (ਜ਼ਬ) "ਜਬੁਲੂਨ" ਨਮ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਮਰਦ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਜੋ ਮੈਂ ਉਹ ਦੇ ਲਈ ਛੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ "ਰਹੇਗਾ" ᾗᾗ (ਜ਼ਬਲ) ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜਬੁਲੂਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅੰਜਨ (ਜ਼ਬਲ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। "ਰਹੇਗਾ" ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉੱਤਮ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ, ਦੂਜੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਹੈ "ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ" (NJPSV) ਜਾਂ "ਆਦਰ ਕਰਨਾ" (RSV; NRSV; NIV; ESV)। ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਵੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਲੇਆਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ; ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਪਤਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਅਤੇ ਯਾਰੂਬ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸਾਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇ, ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲਾਲਣ ਪਾਲਣ ਕਰੇ (ਵੇਖੋ 29:34)।

**ਆਇਤ 21.** ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਲੇਆਹ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੀਨਾਹ (ᾗᾗ, ਦੀਨਾਹ) ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਕਿ "ਦਾਨ" (ᾗᾗ, ਦਾਨ) ਦਾ ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਨਾਮ ਇਬਰਾਨੀ ਕਿਰਿਆ ᾗᾗ (ਦਿਨ) ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਨਿਆਉਂ ਕਰਨਾ" ਜਾਂ "ਨਿਰਦੇਸ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ" 30:6 ਵਿਚ, ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਮ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹੋਏ "ਦਾਨ" ਰੱਖਿਆ ਕਿ "ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਿਆਉਂ ਕੀਤਾ" 30:21 ਵਿਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ "ਦੀਨਾਹ" ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਰਾਖੇਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਹੜੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਬਾਂਝ ਸੀ।

ਦੀਨਾਹ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਸ ਦੀ ਕੁਲਪੱਤਰੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ (46:15), ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਿਖਤ “ਧੀਆਂ” ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਸਰ ਨੂੰ ਗਈਆਂ ਸਨ (46:7, 15; ਵੇਖੋ 37:35)। ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫ਼ਰਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ, ਬਹੁਵਚਨ “ਧੀਆਂ” ਇਕੱਲੀ ਦੀਨਾਹ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 46:23 ਵਿਚ ਬਹੁਵਚਨ “ਪੁੱਤ੍ਰ” ਦਾਨ ਦੀ ਇਕਲੋਤੀ ਅੰਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ “ਧੀਆਂ” ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ (ਵੇਖੋ ਰੂਥ 1:7, 11)। ਸੰਭਤ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਧੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਚਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।<sup>8</sup>

ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਦੀਨਾਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਧਿਆਇ 34 ਦੀਆਂ ਭਿਆਣਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ, ਸ਼ਿਮਓਨ ਅਤੇ ਲੇਵੀ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਕੀਤਾ (34:30, 31; 49:5-7)।

## ਰਾਖੇਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ (30:22-24)

<sup>22</sup>ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਹ ਦੀ ਸੁਣੀ ਅਰ ਉਹ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। <sup>23</sup>ਤਾਂ ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ ਅਰ ਆਖਿਆ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। <sup>25</sup>ਤਾਂ ਉਸ ਉਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਏਹ ਆਖ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਭਈ ਯਹੋਵਾਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ।

**ਆਇਤ 22.** ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਰਾਖੇਲ ਦੇ ਬਾਂਝਪਣ ਦੀ ਦੁਖ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ (29:31) ਅਤੇ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ **ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ**। ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਕਥਨ ਦਾ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ: “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਨੂਹ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ” (8:1; ਵੇਖੋ 19:29; ਰੂਚ 2:24; ਜ਼ਬੂਰ 106:45)। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਕਿਸਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਲ ਪਰਲੇ ਦ ਪਾਣੀ ਘੱਟਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ,” ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਹ ਦੀ (ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ) **ਸੁਣੀ ਅਰ ਉਹ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ**।

**ਆਇਤ 23.** ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿੱਕਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਰਾਖੇਲ ਦੇ ਗਰਭ ਠਹਿਰਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਗਰਭ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ, ਰਾਖੇਲ ਚੀਕ ਕੇ ਆਖਿਆ, **ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ**। “ਬਦਨਾਮੀ” (גְּבוּלָה, *ਗੇਬੁਲਾਹ*) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ “ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ” (NIV; NJPSV), “ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ” (NCV), ਜਾਂ “ਅਪਮਾਨ” (NEB; REB) ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਵਰਿਹਾਂ ਤੱਕ ਬਾਂਝਪਣ ਦੇ ਸਮਾਜਕ ਕਲੰਕ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ ਸੀ।

**ਆਇਤ 24.** ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਯੂਸੁਫ਼ (Ἰούδας, *ਯੋਸੇਫ*) ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਜੋੜਨਾ,” “ਵਧਾਉਣਾ,” ਜਾਂ “ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਨਾ”<sup>25</sup> ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਇਹ ਦੇਹਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਿਆ: **ਯਹੋਵਾਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ** [ἄλλο, *ਯਾਸਲ*, “ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ”]। ਅੰਤ ਵਿਚ, ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ, ਬਿਨਯਾਮੀਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਜਣਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ (35:16-19)।

## ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਲਈ ਲਾਬਾਨ ਨਾਲ ਸੰਦਾ (30:25-43)

ਯਾਕੂਬ ਦੁਆਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਵੰਡ (30:25-36)

<sup>25</sup>ਐਉਂ ਹੋਇਆ ਜਦ ਯੂਸੁਫ਼ ਰਾਖੇਲ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆ ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਕਰ ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਨ ਅਰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਚੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। <sup>26</sup>ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਅਰ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਟਹਿਲ ਕੀਤੀ ਮੈਨੂੰ ਦੇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਜੋ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਟਹਿਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੀਤੀ। <sup>27</sup>ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਤੇਰੀ ਦਇਆ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਹਿ ਜਾਹ ਕਿਉਂਜੋ ਮੈਂ ਮਾਲੂਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕਾਰਨ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ। <sup>28</sup>ਉਸ ਆਖਿਆ, ਆਪਣੀ ਤਲਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਠਹਿਰਾ ਲੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂਗਾ। <sup>29</sup>ਉਸ ਉਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਟਹਿਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਅਰ ਤੇਰੇ ਡੰਗਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇ। <sup>30</sup>ਕਿਉਂਜੋ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਥੋੜਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਪੈਰ ਪੈਰ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਈ ਭੀ ਕਦ ਕੁਝ ਕਰਾਂ? <sup>31</sup>ਉਸ ਆਖਿਆ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵਾਂ? ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਦੇਹ। ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਏਹ ਗੱਲ ਕਰੋਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਚਰਾਵਾਂਗਾ ਅਰ ਰਾਖੀ ਕਰਾਂਗਾ। <sup>32</sup>ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਭੇਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿਤਲੀਆਂ ਅਰ ਡੱਬੀਆਂ ਅਰ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡੱਬੀਆਂ ਅਰ ਚਿਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਾਂਗਾ ਅਤੇ ਓਹ ਮੇਰੀ ਤਲਬ ਹੋਵੇਗੀਆਂ। <sup>33</sup>ਅਰ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤ੍ਰ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਨਮੁਖ ਮੇਰੀ ਤਲਬ ਲਈ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਜਿਹੜੀ ਚਿਤਲੀ ਅਰ ਡੱਬੀ ਅਰ ਭੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚੋਰੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। <sup>34</sup>ਤਾਂ ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਵੇਖ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ। <sup>35</sup>ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦਿਹਾੜੇ ਸਾਰੇ ਗਦਰੇ ਅਰ ਡੱਬੇ ਬੱਕਰੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿਤਲੀਆਂ ਅਰ ਡੱਬੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਸਦੇਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭੇਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਲੋਹੀਆਂ ਸਨ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਅਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। <sup>36</sup>ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਆਪਣੇ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਹਾਰਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ

ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਤੀਵੀਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ, ਪਰ ਦੋ ਤੀਵੀਆਂ ਨਾਲ, ਨਾਲੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਿਆਰਾਂ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਕ ਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਕਨਾਨ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਲਾਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਨਾਨ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਵੇ। ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਟਹਿਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ, ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ। ਲਾਬਾਨ ਦੀ ਧੋਖੇਬਾਜੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕੀਤਾ।

**ਆਇਤ 25.** ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਤੱਵਪੂਰਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਟਹਿਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਖੇਲ ਤੋਂ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਾਬਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਕਰੇ<sup>੧੦</sup> ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ (יְרֵאָה, ਏਰੇਟਸ, "ਜ਼ਮੀਨ") ਬਏਰਸਬਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕਥਨ ਉਸ ਦੇ ਉਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਰੀਕਾ ਨਾਲ ਲਾਬਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਦੇ "ਆਪਣੇ ਦੇਸ" ਬਾਰੇ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਵਰਣਨ ਉਸ ਵਾਇਦੇ ਦੇ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਅਬਰਾਹਾਮ (12:1; 13:15), ਇਸਹਾਕ (26:3) ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੈਤਏਲ ਵਿਚ ਖੁਦ ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ (28:13)। ਪੁਰਖੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਮਿਲਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਲਵੇ ਜੋ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ ਦੇ ਲਈ ਰੱਖੀ ਸੀ।

**ਆਇਤ 26.** ਜਦੋਂ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ (ਉਸ ਨੂੰ) ਵਿਦਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਲਾਬਾਨ ਕੋਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਅਰ (ਉਸ ਦੇ) ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮੰਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇੰਨੇ ਵਰਹੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਆਇਤ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ, ਯਾਕੂਬ ਨੇ אַבְרָם (ਅਬਦ) ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ "ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ" ਅਤੇ ਟਹਿਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਸੰਬੰਧਤ ਨਾਂਵ אָבְרָם (ਅਬਦਾਰ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਲਾਬਾਨ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਅਤੇ ਜਵਾਈ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਚੌਦਾਂ ਵਰਹੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਵਰਤਾਓ ਕੀਤਾ ਸੀ (31:41)। ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਵਾਈ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸਨ (31:43; ਵੇਖੋ ਕੂਚ 21:2-6)।

**ਆਇਤਾਂ 27, 28.** ਲਾਬਾਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੰਦੇਬਾਜੀ ਦੇ ਲਈ ਪੂਰਬ ਦੀ ਸ਼ਿਸਟਤਾ ਦਾ ਇਕ ਫਾਰਮੂਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਚਲਾਕੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਕਨਾਨ ਦੇਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਤੇਰੀ ਦਇਆ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਹਿ ਜਾਗ। ਇਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਇਕ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਡੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦਾ ਸੀ (18:3; 33:10; 47:29; 50:4)। ਫਿਰ

ਵੀ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਖੰਡ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਬਾਨ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਹੀ ਛੋਟੇ ਅਹੁਦੇ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, **ਮੈਂ ਮਾਲੂਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕਾਰਨ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ।** ਇਹ ਇਕ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ: ਲਾਬਾਨ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਲ ਪਾਉਣ ਦੁਆਰਾ ਯਹੋਵਾਹ ਵੱਲੋਂ ਪਰਕਾਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾ ਵਿਚ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਲੇਵੀਆਂ 19:26; ਬਿਵਸਥਾ ਸਾਰ 18:10)।<sup>11</sup>

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਧਨ ਦੌਲਤ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸ੍ਰੋਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਲਾਬਾਨ ਦੀ ਇਸ ਗੈਰ-ਯਹੂਦੀ ਰੀਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਸੀ (1 ਸਮੂਏਲ 28:7-19)। ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਨੌਕਰ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸਨ (24:1-61)। ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬੈਤਏਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (28:12-16)। ਲਾਬਾਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਇਕ ਨਿਪੁੰਨ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਟਹਿਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਵਾਇਦੇ ਦਾ ਨਜਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ।

ਇਸੇ ਕਾਰਣ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, **“ਆਪਣੀ ਤਲਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਠਹਿਰਾ ਲੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂਗਾ।”** ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ, ਲਾਬਾਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪੈਸੇ ਤੇ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਪਹਿਲੇ ਸੌਦੇ ਦੀ ਭਿਆਣਕ ਤਾਕੀਦ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਧੋਖਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ (29:15-20)। ਇਸ ਸਮੇਂ, ਲਾਬਾਨ ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੌਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਰਾਨ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇਗਾ।

**ਆਇਤਾਂ 29, 30.** ਇਸ ਵਾਰ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ, ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, **ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਟਹਿਲ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਅਰ ਤੇਰੇ ਡੰਗਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਜੋ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਥੋੜਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਪੈਰ ਪੈਰ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।** ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਨ ਚੁੱਕਾ ਸੀ: ਇਹ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜਵਾਈ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਧਨ ਦੌਲਤ ਜੋੜਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤੀ: **ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਈ ਭੀ ਕਦ ਕੁਝ ਕਰਾਂ?**

**ਆਇਤਾਂ 31-34.** ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, **ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੇਵਾਂ?** (30:31)। ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਇਹ ਇਕ ਉਚਿਤ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ

ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਂਜੇ ਨੂੰ ਵਿਦਾਈ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਲਾਬਾਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਵਾਂ (ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ)?” (ਵੇਖੋ NJPSV; NJB; TEV)।

**ਯਾਕੂਬ** ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਾਬਾਨ ਇਸ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਅਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ **ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਕੇ ਭੇਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿਤਲੀਆਂ ਅਰ ਡੱਬੀਆਂ** ਕੱਢਣ ਦੇਵੇਗਾ (30:32)। ਉਹ **ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡੱਬੀਆਂ ਅਰ ਚਿਤਲੀਆਂ ਨੂੰ** ਅਜਿਹੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ **ਤਲਬ**<sup>12</sup> ਹੋਵੇਗੀਆਂ। ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਫਿਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ ਸੌਖਾ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਲਬ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ (30:33)।

ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਬਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੱਖ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਸੋਪੋਤਾਮੀਆ ਵਿਚ, ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਖੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ: ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚਿਤਲੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਅਤੇ ਲੋਹੀਆਂ ਜਾਂ ਗੂੜ੍ਹੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਰਖੇ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਰਲਭ ਸਨ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ 15 ਤੋਂ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਆਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਗੁਆਚੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਯਾਲੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇੱਜ਼ਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।<sup>13</sup>

ਮਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾਨੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਂਜੇ ਦੇ ਇੱਜ਼ਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਫੇਦ ਰੰਗ ਦੀ ਭੇਡ ਜਾਂ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਬੱਕਰੀ ਲੱਭ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ **ਚੋਰੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ**। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜਾ ਭਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੇ ਇੱਜ਼ਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਦਾ ਜਾਨਵਰ ਹੋਇਆ।<sup>14</sup>

ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਫੇਰ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, **ਵੇਖ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ** (30:34)।

**ਆਇਤਾਂ 35, 36.** ਦੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਅਨੇਕੇ ਰੰਗ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਇੱਜ਼ਤ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਦੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਮਾਮੇ ਨੇ

ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਾਂਜਾ ਸਾਰੇ ਗਦਰੇ ਅਰ ਡੱਬੇ ਬੱਕਰੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿਤਲੀਆਂ ਅਰ ਡੱਬੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਸਫੇਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭੇਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਲੋਹੀਆਂ ਸਨ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦਿਹਾੜੇ, ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜੋ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਆਪਣੇ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਲਈ (ਉਸ ਦੇ) ਬਾਕੀ ਇੱਜੜਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ "ਇਕ ਵੱਡਾ ਮੱਧਵਰਤੀ ਖੇਤਰ" ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਾਰ ਜਾਨਵਰ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਚਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਘੁੰਮੇਗਾ।<sup>15</sup>

### ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਫਰੇਬੀ ਚਾਲ (30:37-43)

<sup>37</sup>ਤਦ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਹਰੇ ਸਫੇਦੇ ਅਰ ਬਦਾਮ ਅਰ ਸੂਰ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਲੈਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜੇਹੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਗਿਆਈ ਪਰਗਟ ਹੋਈ। <sup>38</sup>ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਧਾਰੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ ਹੇਂਦਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਜੜ ਪਾਈ ਪੀਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਦ ਓਹ ਪਾਈ ਪੀਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਓਹ ਆਸੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। <sup>39</sup>ਸੇ ਇੱਜੜ ਛਿਟੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਸੇ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਦਰੇ ਅਰ ਚਿਤਲੇ ਅਰ ਡੱਬੇ ਬੱਚੇ ਦਿੱਤੇ। <sup>40</sup>ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਲੇਲੇ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਅਰ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਇੱਜੜ ਦੀਆਂ ਵਿੱਚਲੀਆਂ ਗਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਲੋਹੀਆਂ ਦੀ ਵੱਲ ਭੇਡਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਆਪਣੇ ਇੱਜੜਾਂ ਨੂੰ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਇੱਜੜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕੀਤਾ ਅਰ ਨਾਲ ਰਲਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। <sup>41</sup>ਤਾਂ ਐਉਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਦ ਤਕੜੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਦੇ ਆਸੇ ਲੱਗਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਉਹ ਛਿਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀਆਂ ਏਸ ਲਈ ਕਿ ਓਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਿਟੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਸੇ ਲੱਗਣ। <sup>42</sup>ਪਰ ਜਦ ਇੱਜੜ ਮਾੜਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਰੱਖੀਆਂ। ਏਸ ਕਾਰਨ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਪੱਠੇ ਮਾੜੇ ਅਰ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਤਕੜੇ ਸਨ। <sup>43</sup>ਸੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਬਾਰਲਾ ਹੀ ਵਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਇੱਜੜ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਗੋਲੇ ਅਰ ਊਠ ਅਰ ਗਏ ਸਨ।

ਆਇਤਾਂ 37-39. ਲਾਬਾਨ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਧੋਖੇ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਵਾਰ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਦਾਮ ਅਰ ਸੂਰ ਦੀਆਂ ਛਿਟੀਆਂ ਲੈਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਅਜੇਹੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਂਦਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਜੜ ਪਾਈ ਪੀਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦ ਓਹ ਪਾਈ ਪੀਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਓਹ ਆਸੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਰੁਝ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਕ ਹੇਠਾਂ ਸਫੇਦ ਲੱਕੜੀ ਨਾਲ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਸਫੇਦ ਛਿੱਟੀਆਂ" ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਨਾਲ (ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਅਰਥ 'ਸਫੇਦ' ਹੈ) ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਰਮਾਣ ਸੀ।<sup>16</sup> ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਝਾਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ, ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਰਿਰੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਗੰਧਾਂ ਨੇ

“ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭੋਗ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਕਸਾਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੰਭੋਗ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।”<sup>17</sup> ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ “ਇੱਜ਼ਰਾਂ” ਦਾ “ਛਿੱਟੀਆਂ ਨਾਲ” ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੰਭੋਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿਚ ਜੀਨ ਉਭਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਮਾਦਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਗਦਰੇ ਅਰ ਚਿਤਲੇ ਅਰ ਡੱਬੇ ਬੱਚੇ ਜਣਨ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ।<sup>18</sup> ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਜਾਂ ਜਾਦੂ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੂਦੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ (30:23, 24; 31:5-13)।

**ਆਇਤ 40.** ਇਸ ਆਇਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਉਲਝਣ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਲੇਲੇ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਅਰ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਇੱਜ਼ਰ ਦੀਆਂ ਵਿੱਚਲੀਆਂ ਗਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਲੇਹੀਆਂ ਦੀ ਵੱਲ ਭੇਡਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਥੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ 30:35, 36 ਆਇਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਣ ਕਰਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਗਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਲੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਜਣਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਆਇਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ “ਲੇਲਿਆਂ” (לֵילִיּוֹת, ਹੱਕਸਾਬਿਮ, “ਛੋਟੇ ਲੇਲਿਆਂ”) ਦੇ ਪ੍ਰਜਣਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ “ਇੱਜ਼ਰ” (עִיזִים, ਹੈਟਸਟਸੇਨ, “ਬੱਕਰੀਆਂ”) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 30:37-39 ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 30:40 ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਝੁੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ: “ਗਦਰੀਆਂ” ਅਤੇ “ਲੇਹੀਆਂ” ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਛੋਟੀਆਂ ਸਫੇਦ ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਗਦਰੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ (ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇੱਜ਼ਰ ਦੀ ਵੱਲੋਂ) ਅਤੇ ਲੇਹੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ (ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਇੱਜ਼ਰ ਵੱਲੋਂ) ਵੱਲ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਗਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲੇਹੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ “ਛਿੱਟੀਆਂ” ਟਹਿਣੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਰੰਗਾਂ ਵਰਗਾ ਸੀ ਜੋ ਬੱਕਰੀਆਂ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਕੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਬਰਕਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਾਕੂਬ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੰਦ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਛੇ ਵਰਿਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਇੱਜ਼ਰ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ 31:41)।

**ਆਇਤਾਂ 41, 42.** ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸਤ ਮਾਦਾਂ ਨੂੰ ਗਦਰੀਆਂ (ਟਹਿਣੀਆਂ) ਨੂੰ ਸੰਭੋਗ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਚੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਤਕੜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਇੱਜ਼ਰ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਮਾੜਿਆਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ

ਮਾੜੀਆਂ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਲਈ ਜਣਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਜਦ ਕਿ ਜੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਸਨ ਉਹ ਵਧਦੇ ਅਤੇ ਤਕੜੇ ਹੁੰਦੇ ਗਏ।

**ਆਇਤ 43.** ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਕਥਨ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਖਾ ਬਾਰਲਾ ਹੀ ਵਧ ਗਿਆ। “ਵਧ ਗਿਆ” (יָגַד, ਪਾਰੈਟਸ) 28:14 ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ “ਫੁੱਟ ਨਿੱਕਲੇਗੀ।” ਇਹ ਸ਼ਬਦ 30:30 ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਾਬਾਨ ਦਾ ਧਨ ਦੌਲਤ ਕਿਵੇਂ “ਵਧ ਗਿਆ” ਸੀ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਉਸ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੁਰਖੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਗੌਲੀਆਂ ਗੌਲੇ ਅਰ ਉਠ ਅਰ ਗਏ ਸਨ।

## ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ

### ਸਫਲ ਹੋਣ ਦੇ ਲਈ ਯਹੋਵਾਹ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ (29:31-30:43)

ਪੁਰਖਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਪੇ ਹੋਣਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਇਕ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਜ਼ਬੂਰ 127:1, 3)। ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੁਖਤਿਆਰਪਣ ਬਾਰੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਖਾਸਕਰ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਚਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਹੀ ਵਾਅਦਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਅਬਰਾਹਾਮ ਅਤੇ ਇਸਹਾਕ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਤੇਰੀ ਅੰਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਧੂੜ ਵਾਂਗਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਰ ਤੂੰ ਲਹਿੰਦੇ ਅਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਅਰ ਉੱਤਰ ਅਰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਫੁੱਟ ਨਿੱਕਲੇਗਾ ਅਰ ਤੈਥੋਂ ਅਰ ਤੇਰੀ ਅੰਸ ਤੋਂ ਪਿਰਥਵੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਬਰਕਤ ਪਾਉਣਗੇ” (28:14)।

ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਖਾਸਕਰ ਯਾਕੂਬ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੀਵੀਆਂ – ਰਾਖੇਲ ਅਤੇ ਲੇਆਹ – ਵਿਚਕਾਰ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਗੋਤਾਂ ਦਾ ਪੁਰਖਾ ਬਣਨ ਦੇ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤੀਵੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜੇ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਦੋ ਤੀਵੀਆਂ, ਬਿਲਹਾਹ ਅਤੇ ਜਿਲਫਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਤੀਵੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪੁਰਖੇ ਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਵੱਡ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਸੀ (25:28); ਹੁਣ, ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਵੱਡ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਦਇਆ ਅਤੇ ਤਰਸ ਵਿਚ, ਇਕ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਪਿਣਾਉਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ (29:31-35)। 29:30 ਵਿਚ, ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯਾਕੂਬ “ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਲੇਆਹ ਨਾਲੋਂ

ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਸੀ।” ਜਦੋਂ “ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਲੇਆਹ ਘਿਣਾਉਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ,” ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਦੀ ਕੁੱਖ ਖੋਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣੀ (29:31)। ਲੇਆਹ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ “ਰਊਬੇਨ” ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ “ਵੇਖੋ, ਇਕ ਪੁੱਤਰ।” ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਧੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਸਨ (ਜ਼ਬੂਰ 127:4, 5<sup>19</sup>), ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਲਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਦੇ “ਕਸਟ” ਨੂੰ “ਵੇਖਿਆ” ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਮਰਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ “ਪ੍ਰੀਤ” ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਗਾ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਰਾਖੇਲ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ (29:32)। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਗਲਤ ਸੀ; ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸੱਕਦਾ” (ਮੱਤੀ 6:24) ਅਤੇ ਇਹੋ ਤਰਕ ਪਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਵਿਆਹ (ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਹ ਕਰਨ) ਦੇ ਵਿਰੱਧ ਇਕ ਚੰਗੀ ਦਲੀਲ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਲੇਆਹ ਇਸੇ ਆਸ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚੇ ਜਣਨਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਅਣਕਰੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਫੇਰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਤੱਥ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਨੇ “ਸੁਣਿਆ” ਕਿ ਮੈਂ “ਘਿਣਾਉਣੀ ਜਾਣੀ ਗਈ”; ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਨਾਉਂ “ਸ਼ਿਮਓਨ” ਰੱਖਿਆ (29:33) – “ਸੁਣਿਆ” ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਦੁਖੀ ਹਾਲਤ ਬਾਰੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਲੇਆਹ ਇੰਨੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਾਖੇਲ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿੱਕਲ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਖੇਤਰ ਸੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਣਨ ਵਿਚ। ਕਿਉਂਕਿ ਯਾਕੂਬ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ; ਸੋ ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮਰਦ ਉਸ ਨਾਲ “ਮਿਲਿਆ ਰਹੂਗਾ” ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ “ਜੁੜਿਆ ਰਹੂਗਾ”; ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ “ਲੇਵੀ” ਰੱਖਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਜੁੜਨਾ” (29:34)। ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਜਣੇ ਸਨ; ਪਰ ਉਹ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਿਆਈਆਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਤੀਵੀਂ ਰਾਖੇਲ ਵਿਚਕਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

ਲੇਆਹ ਫੇਰ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਚੌਥੀ ਵਾਰ, ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਜਣਿਆ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਏਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਾਂਗੀ।” ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ “ਯਹੂਦਾਹ” ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ

ਹੈ ਜੋ “ਧੰਨਵਾਦ” ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (29:35)। ਉਸ ਦੇ ਚੌਥੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਹੀ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਚੌਥੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਰਕਤ ਦੇ ਲਈ ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਯਹੂਦੀ ਇਤਹਾਸ ਵਿਚ ਲੇਆਹ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਯਾਕੂਬ ਲੇਆਹ ਨਾਲੋਂ ਰਾਖੇਲ ਨਾਲ ਵੱਧ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇ ਸਭ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੋਤ ਲੇਆਹ ਵਿੱਚੋਂ, ਲੇਵੀ ਅਤੇ ਯਹੂਦਾਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਿੱਕਲੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਗੋਤ ਲੇਵੀ ਦਾ ਜਾਜਕਾਈ ਗੋਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੂਸਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਹਾਰੂਨ ਨਿੱਕਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਇਸਰਾਏਲ ਵਿਚ ਲੇਵੀ ਜਾਜਕਾਈ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਣਿਆ। ਦੂਜਾ ਯਹੂਦਾਹ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਗੋਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸਰਾਏਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਰਾਜਾ, ਦਾਊਦ ਅਤੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ “ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ” (ਪਰਕਾਸ਼ 19:16) ਅਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਮੁਕਤੀਦਾਤਾ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਆਇਆ ਸੀ।

*ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਮਨੁੱਖੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।* ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਖੇਲ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਮਨਪਸੰਦ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਈਰਖਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬਾਈਬਲ ਜਗਤ ਵਿਚ, ਲੋਕ ਬਾਂਝਪਣ ਨੂੰ ਇਕ ਰੋਗ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਲੇਆਹ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਂਝ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਰੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਕੱਢੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, “ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ” (30:1)।

ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਪਰਤਾਵਾ ਅਦਨ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਦਮ ਅਤੇ ਹੱਵਾਹ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ (3:1-13) ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਮਨੁੱਖਜਤੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪਾਪ ਜਾਂ ਨਾਕਾਮੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਸਾਡੇ ਘਮੰਡ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਲਈ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਸਰੀਰਤ ਤੌਰ ਤੇ ਅਧੂਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਤਰਕਸੰਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਰਾਖੇਲ ਦੇ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੀ ਅਸਮਰਥਤਾ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਭੈਣ ਲੇਆਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ ਤੇ, ਉਸ ਦਾ ਬਾਂਝਪਣ ਯਾਕੂਬ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰਾਖੇਲ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਖਾਸ ਥਾਂ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਲੇਆਹ ਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਭੜਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਕੀ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਂ ਜਿਸ

ਤੇਰੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਫਲ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ?" (30:2)।

ਆਪਣੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ, ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਵੀ ਉਹੀ ਰੀਤ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਾਰਾਹ ਨੇ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਸੀ (16:1-4)। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਬਿਲਹਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ (30:3)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਿਚ, ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਰੰਭਕ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਬਿਲਹਾਰ ਨੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਜੇ ਨਾਮ ਚੁਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸਨ ਜੋ ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਜਦ ਕਿ ਲੇਆਹ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਾਮ ਚੁਣੇ ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਿਹਚਾ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਰਾਖੇਲ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਕੜਵਾਹਟ ਅਤੇ ਬੀਰਖਾ ਵਾਲੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਲਹਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦਾਨ ("ਨਿਆਉਂ ਕਰਨਾ") ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ, "ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਿਆਉਂ ਕੀਤਾ" (30:6)। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਮ "ਨਫਤਾਲੀ" ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ "ਵੱਡੇ ਘੋਲਾਂ" ਜਾਂ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਗਈ ਸੀ (30:4-8)। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਬੀਰਖਾ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਥਿਨ ਦੀ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਹਾਬਲ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਤੀਕ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ (4:3-8), ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਰਵੱਈਏ ਲਗਭਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਯੂਸੁਫ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦੁਖਦ ਅੰਤ ਦੀ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ (37:2-20)।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਲੇਆਹ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਬਿਲਹਾਰ ਨੂੰ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗੋਲੀ ਜਿਲਫਾਹ ਨੂੰ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ; ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਠਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਲੇਆਹ ਨੇ ਜਿਲਫਾਹ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚਾ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗਾਦ" ਰੱਖਿਆ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ "ਭਾਗ" ਜਾਗਿਆ ਸੀ (30:9-11)। ਗੋਲੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਆਸ਼ੇਰ" ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਸੁਖੀ," ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ "ਸੁਖੀ" ਆਖਣਗੀਆਂ (30:12, 13)।

ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਆਪਸੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ ਉਹ ਕਣਕ ਦੀ ਵਾਢੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਰਊਬੇਨ ਨੂੰ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦੂਦੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲੇਆਹ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਸੋਪੋਤਾਮੀਆ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪੌਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਜਣਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਕੋਲੋਂ ਉਹ ਦੂਦੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ। ਲੇਆਹ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਝਿੜਕਿਆ ਕਿ

ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਸ਼ੀ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਤੇ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਪਕੜ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਲੇਟਣ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਉਤਾਵਲੇਪਣ ਵਿਚ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਲੇਆਹ ਉਸ ਰਾਤ ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਸੌ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਮੰਗਿਆ ਉਹ ਰਊਬੇਨ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਸਨ (30:14, 15)।

ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਉਸ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ “ਭਾੜੇ ਤੇ ਲਿਆ,” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬੱਚੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਜੇ ਨਾਮ ਚੁਣਿਆ ਉਹ ਸੀ “ਯਿੱਸਾਕਾਰ” ਜੋ ਇਸ ਤੱਥ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਫੇਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ “ਭਾੜੇ” ਤੇ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਸੀ (30:16-18)। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੇਵੇਂ ਅਤੇ ਆਖ਼ਰੀ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ “ਜਬੂਲੂਨ” ਆਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ “ਦਾਜ” ਸਮਝਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ (30:19, 20)। ਅੰਤ ਵਿਚ, ਲੇਆਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਖ਼ਰੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਧੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦਾ ਨਾਉਂ “ਦੀਨਾਹ” ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਸ ਦਾ “ਨਿਆਉਂ ਕੀਤਾ” ਸੀ (30:21)। ਲਿਖਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਜੋ ਲੇਆਹ ਨੂੰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਲਈ ਯਾਕੂਬ ਨਾਲ ਰਾਤਾਂ ਗੁਜਾਰਣ ਲਈ ਰਾਖੇਲ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਪਏ। ਫਿਰ ਵੀ, ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤ ਬਹੁ-ਵਿਆਹ (ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ) ਦੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ, ਵਾਰਤਾ ਇਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ “ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਅਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਹ ਦੀ ਸੁਣੀ।” ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਹ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ (30:22)। ਅਖ਼ੀਰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ “ਮੇਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।” ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ “ਯੂਸੁਫ਼” ਰੱਖਿਆ ਕਿ “ਯਹੋਵਾਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ” (30:23, 24)।

ਇਹ ਭਾਗ ਘਿਣਾਉਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੇਆਹ ਅਤੇ ਬਾਝ ਰਾਖੇਲ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ (29:31) ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਈਰਖਾ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਚੇਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦਾਂ, ਨਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਖਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰਕੀਬਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚੇ ਹੋਏ। ਯੂਸੁਫ਼ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਰਤਾਂਤ ਆਪਣੀ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਸਾਖੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਕਾਰ ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਕਾਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਸੁਭਾਵਕ ਘਟਨਾ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਇਸ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸ ਲਈ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ “ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ

ਰਾਖੇਲ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਹ ਦੀ ਸੁਣੀ” (30:22)।

“ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ” ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਧਾਰਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਸਰਗਰਮ ਨੇਮ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਤੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਸਦੂਮ ਅਤੇ ਅਮੂਰਾਹ ਦੇ ਲਈ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਯਰਦਨ ਦੀ ਵਾਦੀ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ “ਲੂਤ ਨੂੰ ਉਸ ਬਰਬਾਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ” (19:29)। ਸੈਕੜਾ ਵਰਿਹਾਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕ ਮਿਸਰ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਧੀਨ ਹੋਕੇ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਂਦੇ ਸਨ, ਲਿਖਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਣੇ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ “ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੂੰਗ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਅਬਰਾਹਾਮ, ਇਸਹਾਕ ਅਤੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ” (ਕੂਚ 2:24)। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਕੂਚ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦੇਸ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੱਸੂਰ ਅਰ ਬਾਬਲ ਦੇਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੈਮਾਂ ਵਿਚ ਖਿੰਡ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਮਾਤਰ ਆਸ ਯਹੋਵਾਹ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ (ਨਹਮਯਾਹ 1:8, 9; ਯਸਾਯਾਹ 49:15, 16)। ਪੂਰੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਚੇਤਾ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬਖ਼ਰੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਅਬਰਾਹਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੇਮ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਸਨ (ਲੂਕਾ 1:67-79; ਗਲਾਤੀਆਂ 3:6-8, 16-18, 26-29)।

*ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਵਿਰੋਧਤਾ, ਯੋਖੇ ਅਤੇ ਮੂਰਖਤਾ ਭਰੀ ਤਰਕੀਬ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਨਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਰਾਹ ਦਿੱਤਾ।* ਜਿਉਂ ਹੀ ਰਾਖੇਲ ਨੇ ਯੂਸੁਫ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਯਾਕੂਬ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਕਨਾਨ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਮਿਲਖ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਯੋਖੇ ਨਾਲ ਚੈਦਾਂ ਵਰਹੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ “ਆਪਣੇ ਦੇਸ” ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ ਵਿਦਿਆ ਕਰ (30:25, 26)। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਲਾਬਾਨ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਂਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਗ ਤੂੰ ਕਿੰਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ; ਫਿਰ ਵੀ, ਯਾਕੂਬ ਕੋਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖਰਚ ਸਕਦਾ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਬਦਲੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਜਾਨਵਰ – ਭੇਡਾਂ ਅਰ ਬੱਕਰੀਆਂ – ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਨਾਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ ਲੰਬਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੰਜਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ (30:27-30)।

ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਇਕ ਅਨਿਸ਼ਚਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਈ ਲਾਬਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਦਾਨੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ

ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਤਲੀਆਂ ਅਤੇ ਡੱਬੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਹੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਡੱਬੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿਤਲੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵੀ ਮੰਗੀਆਂ। ਇਹ ਅਜੀਬ ਰੰਗ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦੇ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਲਾਬਾਨ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਝੱਟ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਫੇਰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਅਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਦੇਬਾਜੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ, ਲਾਬਾਨ ਨੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਯਾਕੂਬ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਹੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇੱਜ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਜੀਬ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇ ਸਫਰ ਤੇ ਯਾਕੂਬ ਕੋਲੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ ਵਿਚ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਇਸ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਚਾਲ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ: ਉਹ ਲਾਲਚੀ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਕਰਾ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ ਸਰਲ ਲੱਗਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਭਾਂਜੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਲਾਬਾਨ ਨੂੰ ਸੰਦੇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇੱਜ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਨਾਨ ਦੇਸ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਫਰ ਤੇ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਨ। ਇਸ ਚਲਾਕ ਮਾਮੇ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਲਈ ਹਾਰਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਸ ਦੇ ਭਾਂਜੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੰਦਾ ਰਹੇਗਾ (30:27, 31-36)।

ਲਾਬਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਵੱਲੋਂ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਅਤੇ ਯਹੋਵਾਹ ਕੋਲੋਂ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਢਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧਨ ਦੌਲਤ ਨੂੰ ਵਧਾ ਸਕੇ। ਲਾਬਾਨ ਹੀ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿ “ਪਰਮੇਸੁਰ ਠੱਠਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਡਾਈਦਾ” ਅਤੇ “ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਕੁਝ ਬੀਜਦਾ ਹੈ ਸੋਈਓ [ਆਖ਼ਰਕਾਰ] ਵੱਢੇਗਾ ਭੀ” (ਗਲਾਤੀਆਂ 6:7)। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਨ ਦੌਲਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਝੂਠ ਅਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਦੁਆਰਾ, ਉਹ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਭਾਂਜੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਦਰਿਦਰਤਾ ਸਮੇਤ ਹਾਰ ਹੀ ਵੱਢੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਠੱਗੀ ਮਾਰੀ ਸੀ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਯਾਕੂਬ ਕੋਲ ਵੀ ਇਕ ਯੋਜਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਫੇਦੇ, ਬਦਾਮ ਅਤੇ ਸਰੂ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਲਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਫੇਦ ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ (30:37)। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਂਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਾਈ ਪੀਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਆਸੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਤਕੜੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸੰਭੋਗ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਛਿੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਰੋਂਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਅਜੀਬ ਰੰਗ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨਵਜੰਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜੇ

ਸਨ। ਲੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ, ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਅਜੀਬ ਰੰਗ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੱਖਰਿਆਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਉਸ ਨੇ ਲਾਬਾਨ ਦੇ ਇੱਜੜ ਲਈ ਰੱਖ ਲਏ। ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ, ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਤਕੜੇ, ਚਿੱਤਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇੱਜੜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦ ਕਿ, ਲਾਬਾਨ ਦਾ ਇੱਜੜ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਘਟਦਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਦੀ ਹੋਰ ਛੇ ਵਰਹੇ ਸੇਵਾ ਟਹਿਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (31:41), ਪੁਰਖਾ ਬਾਰਲਾ ਹੀ ਵਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਇੱਜੜ, ਗੋਲੇ ਗੋਲੀਆਂ ਅਰ ਉਠ ਅਰ ਗਧੇ ਸਨ (30:37-43)।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਕੂਬ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਇੰਨੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਰਭ ਧਾਰਣ ਦੌਰਾਨ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਛਿੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਇੱਜੜਾਂ ਦੇ ਲਈ ਅਜੀਬ ਰੰਗ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਖੇਲ ਦੀਆਂ ਦੂਦੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਗਰਭਵੰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਰੀਤਾਂ ਸਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦ ਕਿ ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਜਣਨ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, 31:1-13 ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਰਖੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋਲ ਯਾਕੂਬ ਦੀ ਅੰਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਦੇਣ ਅਤੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਅਬਰਾਹਾਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ (12:1-3; 28:13-15)। ਉਸ ਨੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਸਾਕਾਂ ਕੋਲ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵਿਆਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਇੱਜੜ ਵਸਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲਾਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਧੋਖਾ ਜਾਂ ਯਾਕੂਬ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਰੀਤਾਂ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕੀਆਂ।

## ਟਿੱਪਣੀਆਂ

<sup>1</sup>ਉਤਪਤ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਿਆ "ਸੜਨਾ" (שָׂרָה, ਕਾਨਾ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸਹਾਕ ਪ੍ਰਤੀ ਫਲਿਸਤੀਆਂ ਦੇ ਰਵੱਧੇ ਲਈ (26:14), ਲੇਆਹ ਨਾਲ ਰਾਖੇਲ ਦੀ ਖੁਣਸ (30:1) ਅਤੇ ਯਾਕੂਬ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਖੁਣਸ ਲਈ (37:11) ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। <sup>2</sup>ਜੀ. ਲੀਏਡਕੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕ *ਬੀਓਲੋਜੀਕਲ ਲੈਕਸੀਕਨ ਆਫ ਦਿ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ*, ਅਨੁਵਾਦ, ਮਾਰਕ ਈ. ਬਿਡਲ, ਸੰਪਾ. ਅਰਨੈਸਟ ਜੈਨੀ ਅਤੇ ਕਲਾਊਜ ਵੈਸਟਰਨਮੈਨ (ਪੇਬੋਡੀ, ਮਾਸਾਚੂਸਟੈਸ: ਹੈਂਡਰਿਕਸਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 1997) ਵਿਚ ਸਫ਼ੇ 1:335-36 ਤੇ "117" ਹੈ। <sup>3</sup>ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ 32:24, 25 ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਯਾਕੂਬ ਨੇ ਦੂਤ ਨਾਲ ਘੇਲ ਕੀਤਾ। "ਜੈਨ ਟੀ. ਵਿਲੀਜ, *ਜੈਨੈਸਿਸ*, ਦ ਲਿਵਿੰਗ ਵਰਡ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਅੰਸਟਿਨ, ਟੈਕਸਾਸ: ਸਵੀਟ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰਪਨੀ, 1979), 342. <sup>4</sup>ਵਿਕਟਰ ਪੀ. ਹੈਮਿਲਟਨ ਨੇ ਲੇਆਹ ਦੀ ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਮਰੀਅਮ ਦੇ ਕਥਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ: "ਮੇਰੀ ਜਾਨ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਆਤਮਾ ਮੇਰੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੋਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ। ... ਏਦੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੀੜਤੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਧੰਨ ਆਖਣਗੀਆਂ" (ਲੂਕਾ 1:46-48)। (ਵਿਕਟਰ ਪੀ. ਹੈਮਿਲਟਨ, *ਦ ਬੁਕ ਆਫ ਜੈਨੇਸਿਸ: ਚੈਪਟਰਜ਼ 18-50*, ਦ ਨਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦਿ ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ [ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸੀਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬਾਰਕਲੇਅ ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸਿੰਗ ਕੰਪਨੀ, 1995], 273.) <sup>6</sup>ਕੈਨੇਥ ਏ. ਮੈਥਿਊਜ਼, *ਜੈਨੇਸਿਸ 11:27-50:26*, ਦ ਨਿਊ ਅਮੈਰੀਕਨ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 1B (ਨੈਸਵਿਲੇ: ਬਰੋਡਮੈਨ ਐਂਡ ਹੋਲਮੈਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 2005), 486-87. <sup>7</sup>ਕੁਝ ਅਨੁਵਾਦ *ਜ਼ੇਬੇਦਾ* ਦਾ "ਦਾਜ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ASV; RSV; NRSV; NEB; REB). <sup>8</sup>ਵਿਲੀਜ਼, 389-90, 431. <sup>9</sup>ਪੋਲ ਆਰ. ਗਿਲਕ੍ਰਿਸਟ, "ἡ ὄρα," *TWOT* ਵਿਚ, 1:385. <sup>10</sup>ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਕਰਾ ਵਾਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਨੌਕਰ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਵਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਹਾਕ ਦੇ ਲਈ ਤੀਵੀਂ ਲੱਭਣ ਦੇ ਲਈ ਹਾਰਾਨ ਨੂੰ ਗਿਆ ਸੀ (24:56)।

<sup>11</sup>ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਲਈ, ਡੇਵਿਡ ਈ. ਆਉਨੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕ *ਦ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੈਂਡਰਡ ਬਾਈਬਲ ਇਨਸਾਇਕਲੋਪੀਡੀਆ*, ਸੋਧਿਆ ਸੰਸਕਰਣ, ਸੰਪਾਦਨ, ਜੀਓਰੀ ਡਬਲਿਊ. ਬਰੇਮਿਲੀ (ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸੀਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬਾਰਕਲੇਅ ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸਿੰਗ ਕੰਪਨੀ, 1979), ਦੇ ਸਫ਼ੇ 1:971-74 ਤੇ "ਫਾਲ" ਸ਼ਬਦ ਵੇਖੋ। <sup>12</sup>ਆਜ਼ੀਆ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਵੇਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਜਤ ਦਾ ਉਪ-ਉਤਪਾਦ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਉੱਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵਜੰਮੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਜਾਨਵਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। <sup>13</sup>ਕੂਚ 22:12, 13 ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਸੇਪੋਤਾਮੀਆ ਵਿਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। <sup>14</sup>ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਾਰਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਭੇਡ ਜਾਂ ਛੱਤਰੇ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਮੁਆਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ, ਪਰ ਹਮੁਰੱਬੀ ਦੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ (ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਮਸੀਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚ) ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਭੇਡ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦੱਸ ਗੁਣਾ ਮੋੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। (*ਦ ਕੋਡ ਆਫ ਹਮੁਰੱਬੀ* 8, 265.) <sup>15</sup>ਮੈਥਿਊਜ਼, 500. <sup>16</sup>ਰੋਨਾਲਡ ਯੰਗਬਲੱਡ, ਨੇਟਸ ਆਨ ਜੈਨੇਸਿਸ, *ਦ ਐਨਆਈਵੀ ਸਟੱਡੀ ਬਾਈਬਲ*, ਸੋਧ ਕੈਨੇਥ ਬਾਰਕਰ (ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸੀਗਨ: ਜੇਨਡੇਰਵਨ ਪਬਲਿਸਿੰਗ ਹਾਊਸ, 1985), 51-52; ਵੇਖੋ ਗੋਰਡਨ ਜੇ. ਵੈਨਹਮ, *ਜੈਨੇਸਿਸ 16-50*, ਵਰਡ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 2 (ਡਾਲਸ: ਵਰਡ ਬੁਕਸ, 1994), 257. "ਲਾਬਾਨ" ਦੇ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਇਬਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ "ਸਫੇਦ" (לָבָן, ਲਾਬਾਨ) ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ "ਸਫੇਦੇ" (לָבָן, ਲਿਬਨੇਹ) ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ "ਅਦੋਮ" (עֶדֹם) ਅਤੇ "ਲਾਲ" ਦਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਯੋਗ ਹਨ (25:25, 30)। <sup>17</sup>ਨਾਹੁਮ ਐਮ. ਸਰਨਾ, *ਜੈਨੇਸਿਸ*, ਦ ਜੇਪੀਐਸ ਟੋਰਾਹ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਫਿਲਾਡੈਲਫੀਆ: ਜਿਊਇਸ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸੋਸਾਇਟੀ, 1989), 212. <sup>18</sup>ਜੈਨ ਈ. ਹਾਰਟਲੀ, *ਜੈਨੇਸਿਸ*, ਨਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਪੀਬੋਡੀ, ਮਾਸਾਚੂਸਟੈਟ: ਹੈਂਡਰਿਕਸਨ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, 2000), 268-70. <sup>19</sup>ਸਿਰਫ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਹੋਰਨਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਫਾਟਕ ਕੋਲ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਰੂਥ 4:1-6)।